

YFOEE

MANIFEST

ZA ŠTO SE ZALAŽEMO

YOUNG
Friends of
the Earth
Europe

YOUNG FRIENDS OF THE EARTH EUROPE MANIFEST

ZA RAVNOPRavnost i multikulturalnost

Young Friends of the Earth Europe (YFoEE ili Young FoEE, Mladi Prijatelji Zemlje Europe) europska je volonterska mreža mladih i skupina mladih koji se bave pitanjima okolišne i društvene pravde.

YFoEE osnovan je 2007. i od početka je služio kao siguran prostor i arena za izgradnju kapaciteta za mlađe. Tijekom posljednjih deset godina mreža je znatno narasla te danas imamo volontere i grupe članice u više od 20 zemalja diljem Europe.

YFoEE je radikalni glas u obitelji Friends of the Earth koji radi na postizanju pravednijeg i ravnopravnijeg društva. Jačajući suradnju s drugim grupama mladih i grupama za društvenu pravdu, želimo stvoriti zajednički odgovor na okolišne, ekonomski, strukturalne i političke probleme s kojima se suočavamo.

Ovaj manifest djelo je volontera mreže YFoEE koji su se sastali kako bi izradili eksplisitni dokument o svojim vrijednostima i načelima kao organizacije. Naša je obveza da i mi i naše djelovanje budemo informirani, da preispitujemo sebe i jedni druge te da budemo odgovorni i svjesni u svojim nastojanjima da budemo dio promjene koju želimo vidjeti u svijetu.

Friends of the Earth Europe zahvaljuje na finansijskoj pomoći Europskoj uniji i Europskoj zakladi za mlade Vijeća Europe. Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Friends of the Earth Europe i ne može se smatrati da odražava stav Europske unije ili Vijeća Europe. Europska unija i Vijeće Europe ne mogu se smatrati odgovornim za bilo kakvu uporabu koja bi mogla proistići iz informacija koje ovaj dokument sadrži.

YOUNG
Friends of
the Earth
Europe

NE BOJIMO SE ZAHTIJEVATI

TRANSFORMATIVNE PROMJENE ZA
PRAVEDNU BUDUĆNOST:

budućnost u kojoj neće biti gladi, žedi, nepravde, nesigurnosti, diskriminacije, rasizma, seksizma i svih drugih oblika strukturalne i ekonomske opresije, budućnosti u kojoj će se svjetski ekosustavi i ljudski životi poštovati, a njihov napredak podržavati.

CILJ NAM JE POLITIZIRATI
EKOLOGIJU KAKO BISMO
UKAZALI NA PRAVE KRIVCE ZA
UNIŠTAVANJE OKOLIŠA I
NEPRAVDU

ZNAMO DA SE OPRESIJE PREKLAPAJU I MEĐUSOBNO JAČAJU

Neoliberalni kapitalizam je korijen ekološke krize. Sam kapitalizam izgrađen je na kolonijalizmu, koji je povijesno opravdavan rasističkim doktrinama i praksama. Kapitalizam je također izgrađen na rodnoj podjeli rada i patrijarhatu općenito. Okolišni problemi nerazmjerne pogledaju ranjive skupine ljudi, generirajući i rasipajući nejednakost, diskriminaciju i sistemsku nepravdu na mnogim razinama. Stremimo tome da zauzmemo pristup sistemskim promjenama, koji se fokusira na uvjerenje da moramo stvoriti alternative, svjesno razgraditi sustav i izbjegći zamku da neoliberalizam smatramo "nečime što se može popraviti". Moramo promijeniti kapitalistički sustav, u čijoj je biti akumulacija bez kraja. Neke od njegovih komponenti su konzumerizam, ekonomska i politička dominacija. Elementi koje treba mijenjati su: energija, hrana, politički i finansijski odnosi moći, proizvodnja i potrošnja. O patrijarhatu se treba govoriti. Kapitalizam dijeli ljudе od prirode.

Vidi također:
<http://fooeurope.org/yfoee/climate-mythbuster-climate-change-only-environmental-issue>

CILJ NAM JE POVEZATI OKOLIŠNE I DRUŠTVENE BORBE I NJIHOVE PRIMARNE UZROKE

CILJ NAM JE
SUPROTSTAVITI SE
EUROCENTRIZMU

svjetotonazu fokusiranom na dominaciju Zapada. Ova ideologija, koja korijene vuče još iz razdoblja europskog kolonijalizma, još uvek ima duboke implikacije na naše socioekonomske, političke i kulturne sustave.

ŠTO SE ZALAŽEMO

Young Friends of the Earth Europe je mreža koja okuplja bazu mladih i organizacije mladih koji zajednički djeluju na pitanjima društvene i okolišne pravde na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

ZALAŽEMO SE ZA ONO ŠTO SMATRAMO PRAVEDNIM I ODRŽIVIM RJEŠENJIMA ZA GLOBALNE PROBLEME NEPRAVDE.

SMATRAMO DA JE NAŠA MORALNA OBVEZA

kao europske mladeži da se informiramo, nastavimo podizati svijest i razotkrivati utjecaj zapadnih korporacija i politika na najmarginaliziranije zajednice - posebno u zemljama Globalnog juga, da aktivno ističemo odgovornost naših vlasti za njihov (ne)rad, te da budemo solidarni i pomažemo da se bolje čuje glas lokalnih zajednica u njihovim borbama na Globalnom jugu.

VRIJEDNOSTI I NAČELA KOJE GOVORE O TOME KAKO RADIMO U MREŽI YOUNG FOEE

NAČINI RADA

Svjesni smo da europski pokret za zaštitu okoliša još uvijek čine pretežno bijelci i srednja klasa, a često je na čelnom mjestu muškarac. Svjesni smo da su neki aspekti ovoga prisutni i u našoj mreži, zbog čega je još važnije provjeriti i preispitati našu vlastitu privilegiranost kako bismo imali istinski inkluzivan pokret u kojem je interseksionalnost (preklapanje opresija, vidi ključne koncepte) ključna vrijednost u svim aspektima našega rada. Mi ne odvajamo osobno od političkog. Sistemski opresija izražava se i na individualnoj razini, kao što se izražava na razini naše mreže, a razgradnja tih struktura podrazumijeva usvajanje pozicija promišljanja o vlastitoj privilegiranosti, prisutnim opresijama i predrasudama.

ZALAŽEMO SE ZA:

PROVJERU I PREISPITIVANJE VLASTITE PRIVILEGIJANOSTI.

INKLUZIVNOST, što podrazumijeva dostupnost i otvorenost. Svi mi moramo učiti i odučiti se od strukturalne opresije. Cilj nam je stvoriti neosuđujuće okruženje koje podržava mlade ljudi da uče i da rastu - kako unutar vlastitih skupina i mreža, tako i šire.

STVARANJE SIGURNIJIH PROSTORA na svim našim događanjima, aktivnostima i akcijama, i u fizičkom i u virtualnom prostoru.

POŠTOVANJE. Poštujemo vrijeme predviđeno za govor i uvijek težimo tome da ne prestanemo promišljati o tome koliko smo (ili nismo) prostora zauzeli na sastancima da bismo preuzeli odgovornost ili se povukli. Također težimo promišljati o tome koji preuzima određene zadatke i uloge i kako to često otkriva opresivne dinamike. Poštujemo jedni druge kroz upotrebu jezika i alata i vježbi koji nam pomažu preispitati sebe i druge na duboko utjecajne i smislene načine.

PARTICIPATIVNU DEMOKRACIJU. Služimo se horizontalnim i konsenzusnim odlučivanjem gdje god je moguće. Interne rasprave obogačuju naš rad i ključnu su najboljem odlučivanju za svakoga.

Informiranje i PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI ZA VLASTITE POSTUPKE. Svatko je odgovoran za vlastito ponašanje i svaku opresivno ponašanje – rasističko, seksističko, abilističko, klasističko, ageističko, transfobno, homofobno, ksenofobno. Ovakvom ponašanju se će suprotstaviti.

PRAKTICIRANJE SOLIDARNOSTI – u okviru europske mreže, diljem našeg međunarodnog saveza i šire. Cilj nam je prakticirati smisleno savezništvo s drugim pokretima izvan pokreta za zaštitu okoliša.

PRIZNAVANJE I PRIHVACANJE RAZLIKA. Razumijemo da ne doživljavaju svi iste stvari na isti način - i taj spektar različitosti je ono što našu mrežu čini jačom. Stoga nastojimo izgraditi INTERSEKCIJALNI POKRET.

UGRADNU OVIH VRIJEDNOSTI I NAČELA u sva naša događanja i aktivnosti te analize u našim kampanjama i akcijama.

KLJUČNI KONCEPTI

U ovom dijelu pokušat ćemo definirati neke ključne koncepte potrebne kako bismo se informirali i produbili razumijevanje struktura moći i sustava opresije, što će nam pomoći u lakšem identificiranju primarnih uzroka problema okolišne i društvene pravde. Smatramo da je razumijevanje tih koncepta ključno ako želimo izgraditi pokret koji će postići sistemsku promjenu. Young Friends of the Earth Europe prihvata ove koncepte i posljedice koje oni za sobom povlače.

Ovo ni na koji način nije konačni popis niti tvrdimo da jest, već više neka vrsta polazišta i živog dokumenta koji ćemo proširivati kao dio šire kulture učenja i odučavanja unutar i izvan naše mreže. Po potrebi, koncepti će biti dodavani/prilagođavani. Mislite li da neki elementi nedostaju, ne ustručavajte se kontaktirati nas.

INTERSEKCIJALNOST

"STUDIJA PREKLAPANJA ILI PRESIJECANJA DRUKVENIH IDENTITETA I POVEZANIH SUSTAVA OPRESIJE, DOMINACIJE ILI DISKRIMINACIJE.."¹

Interseksionalnost je koncept koji je osmisnila afričkoamerička feministička autorica Kimberlé Crenshaw kako bi objasnila kako se različiti oblici moći i opresije nalaze u interakciji na više razina, često istovremenih. Interseksionalne studije pokazuju kako se različite kategorije (biološke, društvene ili kulturne) - kao što su spol, rasa, klasa, sposobnost, dob - trebaju uzeti u obzir u pokušajima razumijevanja funkcioniranja sistema nepravde.

Rad Crenshaw ne može biti odvojen od njezina vlastitog društvenog položaja. Kao crnkinja u SAD-u, iskusila je sistemsko nasilje na razmeđi rase i roda. Iz tog razloga, iskustvo crne žene je drukčije i od onog crnog muškarca i onog bijele žene.

Interseksionalnost je važna iz dva razloga. Kao prvo, ona nam pomaže analizirati kako sistemska opresija različito utječe na različite skupine, tako da možemo bolje razumjeti njezine mehanizme. Kao drugo, interseksionalnost nam može pomoći uvidjeti koliko su različite borbe za pravdu međusobno povezane i zahtijevaju solidarnost među pokretima. Izgradnja interseksionalnog okolišnog pokreta podrazumijeva razumijevanje klimatske krize i drugih okolišnih bitaka u odnosu na druge oblike društvene borbe, one protiv rasizma, seksizma, neoliberalizma i neokolonijalizma.

INTERKULTURALIZAM

Interkulturalizam je način rada s ljudima koji potječe iz različitih kultura. Interkulturalizam priznaje i slavi različitost radije nego da se pravi da "smo svi isti". Priznaje postojanje rasizma i ksenofobije i potrebe za stvaranjem uvjeta za ravнопravnost putem dijaloga i akcije. Krajnji mu je cilj postizanje društvene harmonije.²

Mi težimo stvaranju interkulturalnog pokreta koji je svjestan svih drugih kultura i poštuje ih. Ove kulture su u međusobnoj interakciji i ne uspoređuju se jedna s drugom.³

PRIVILEGIJANOST

Privilegiranost se može definirati kao skup nezarađenih beneficija koje su ljudi stekli samim pripadanjem u određenu skupinu: društvenu, financijsku, političku, rasnu, pravnu. Privilegiranost treba poimati u kontekstu različitih sustava moći, kako se oni preklapaju i u međusobnoj interakciji. Privilegiranost predstavlja uživanje koristi iz određenog sustava moći.⁴ Biti privilegiran ne znači da je vaš život lagan, to znači da su neki aspekti vašeg života lakši. To znači da se susrećete s manje prepreka nego druge skupine ljudi. Privilegiranost je također moć definiranja društvenih normi: što je pravedno, što služi tome da se dominacija predstavi normalnom, posljedicom ljudske povijesti – čime se briše povjesna konstrukcija nepravde, a bilo kakva aktivnost za razgradnju sistema predstavlja se kao suprotstavljanje prirodnim zakonima. Ovaj rašireni način mišljenja daje golemu moć dominantnim grupama da sačuvaju status quo koji ide njima u korist.⁵

OPRESIJA

Opresija je sistemska nepravda, duboko ukorijenjena u našim društвima, putem hijerarhijskih društvenih normi i vrijednosti, predrasuda, diskriminacije, pravnog sustava.⁶ Opresija se nikad ne odvija dvosmjerne. "Obrnuta" opresija ne postoji. Ona je po definiciji povezana sa sustavom moći i institucionalnim nasiljem, što dovodi u nepovoljan položaj određene grupe, a u korist drugih; i ne može se poistovjećivati s individualnim predrasudama.⁷ Opresija je široko rasprostranjena, možemo je vidjeti u mnogim društvenim institucijama, ali i ukorijenjenu u vlastitoj svijesti. Opresija ograničava šanse i prilike ljudi tijekom života, izvan granica naše kontrole.

OPRESIJA VS. PREDRASUDA

Napomena: sljedeći opis prikazuje društveni fenomen koji uključuje ljudska bića; ne-ljudske opresije nisu uključene

Predrasuda sadrži unaprijed stvorena negativna uvjerenja, misli ili ideje, često netočne, o tome kakve su određene skupine ljudi, kako razmišljaju, ponašaju se, govore, oblače se ili čak o njihovim sklonostima. Ove negativne predrasude mogu biti nesklone manjinama ili skupinama s manje moći ili vlasti, zbog čega one postaju inferiornim skupinama.⁸ To dovodi do toga da trpe nehumana opresivna ponašanja. Opresija je nepravedan i okutan čin koji provode skupine ljudi, često nadmoćne skupine s nekim oblikom vlasti ili moći, nad podređenim skupinama. To nadmoćnim skupinama omogućuje da zadrže svoju društvenu, ekonomsku, kulturnu i mnoge druge oblike privilegiranosti.

MOĆ I OBLICI MOĆI

Društvena moć odnosi se na sposobnost da se ostvare društvena postignuća čak i kada je sustav protiv tih ciljeva. Neki mogu tvrditi da, do određene mjere, vlast iskorištava svu društvenu moć i ta moć može biti popraćena neželjenom silom. Prema Maxu Weberu, istaknutom sociologu i političkom ekonomistu, postoje tri "legitimna" načina koja vode do moći. Te tri vrste autoriteta su⁹:

1. KARIZMATSKI AUTORITET

Kad je vlast dodijeljena osobi i/ili njegovoj stranci zbog osobnog šarma / snažne osobnosti. Misija i vrijednosti ovog vođe nadahnjuju druge.

2. TRADICIONALNI AUTORITET

Izvor ovog autoriteta je u tradiciji ili običaju. Ovaj tip autoriteta ljudi u pravilu ne dovode u pitanje zbog tradicionalnih metoda biranja vlasti, što je povezano s kulturnim uvjerenjima i sustavima.

3. RACIONALNI/PRAVNI AUTORITET

Ovaj oblik vlasti dodijeljen je pojedincu u određenom procesu; osoba s ovom vrstom autoriteta primjenjuje moć na temelju sustava pravila. Vlast ostaje na određenoj funkciji, a ne na pojedincu koji je obavlja.

Gore navedene definicije pokazuju vrste autoriteta koji sadržavaju društvenu moć budući da moć izvire iz autoriteta.

Evo popisa šest vrsta moći¹⁰:

- Moć nagrade – sposobnost davanja nagrade kada drugi udovoljavaju vašim željama.
- Moć prisile – omogućava/predviđa kažnjavanje ako želite nisu ispunjene. To može voditi ka srdžbi prema izvoru ove vrste moći.
- Referentna moć - kada se skupina ljudi divi izvoru moći te reflektira njegovo ponašanje i način razmišljanja.
- Legitimna moć - moć koja izvire iz pozicije ili uloge. Ova moć ne nalazi se u pojedincu, već u poziciji ili ulozi.
- Stručna moć - moć koja se nalazi u znanju pojedinca. Primjerice, znanstvenik ima moć jer je stručnjak u svom odabranom području.
- Informacijska moć - Prolazna vrsta moći, vezana za stručno znanje. Međutim, dijeljenjem informacije, pojedinčeva moć slabija.

Važno je prepoznati i identificirati te vrste moći kako bismo djelovali u skladu s njima ili protiv njih.

OSNAŽIVANJE

Kod osnaživanja je riječ o radu s ljudima i pomoću procesa koji ih podržavaju u tome da postanu kritični, kreativni i oslobođeni, što im omogućuje da preuzmu veću kontrolu nad odlukama koje utječu na njihove živote, njihove zajednice i njihov okoliš. Cilj osnaživanja je ukazati na neravnopravnu raspodjelu moći, fokusirajući se više na koristi od podjele moći da bi se stvorile strukture koje pružaju istinsko participiranje i angažman. Osnaživanje je postupak koji se temelji na međusobnom poštovanju i ravnopravnom i istinskom partnerstvu između svih uključenih kako bi se omogućilo dijeljenje sposobnosti, iskustva i stručnosti¹¹.

SIGURNI PROSTORI I SIGURNIJI PROSTORI

Siguran prostor je okruženje koje promiče tolerantan i inkluzivni prostor koji predstavlja ljudi različite multikulturalne, rodne, rasne, vjerske, dobne, ekonomske, političke (itd.) pozadine. Najvažnije, omogućuje svakom pojedincu da se u tom okruženju slobodno samoizražava, bez uporabe diskriminirajućeg jezika ili djelovanja koje bi moglo biti nasilno i štetno po druge pojedince unutar skupine (ili drugih skupina koje u tom trenutku nisu prisutne).

Stvaranje sigurnog prostora znači omogućavanje otvorenih diskusija u kojima su dobrodošli, uključeni i podržani svi prisutni, bilo offline ili online. Stoga bi svatko trebao¹²:

- 1) Suprotstavljati se svim vrstama diskriminirajućeg djelovanja i goriva
- 2) Poštovati fizičke i emocionalne granice
- 3) Biti svjestan vlastite privilegiranosti i pozicije moći kako ne bi zasjenio ostale članove
- 4) Izbjegavati osuđivanje ili podcenjivanje tuđeg mišljenja
- 5) Biti obazriv prilikom govora (govoriti povezano, razgovijetnim tonom i polako)
- 6) Promicati međusobno poštovanje
- 7) Svatko treba dobiti priliku govoriti
- 8) Suprotstavljati se ponašanju, a ne osobi
- 9) Biti odgovoran za vlastito ponašanje

¹ Kimberlé Crenshaw

² <http://www.intercultural.ie/content/what-intercultural-youth-work>

³ <http://www.springinstitute.org/whats-difference-multicultural-intercultural-cross-cultural-communication/>

⁴ Peggy McIntosh, "White privilege and male privilege: A Personal Account of Coming to See Correspondences Through Work in Women's Studies", 1988., dostupno na: <http://www.collegeart.org/pdf/diversity/white-privilege-and-male-privilege.pdf>

⁵ Jean Lau Chin, The Psychology of Prejudice and Discrimination: Disability, religion, physique, and other traits, Vol. 4, 2004.

⁶ Diane J. Goodman, "Oppression and Privilege: two sides of the same coin", 2015, dostupno na <http://www.dianegoodman.com/PrivilegeandOppression>

⁷ Martinezenruncio, "Difference between individual prejudice and systemic oppression", 2012., dostupno na <https://martinezrenuncio.wordpress.com/2012/09/28/difference-between-individual-prejudice-and-systemic-oppression/>

⁸ Connor Crichton, Billy Millios, & Logan Waldo, "Social justice: Prejudice, discrimination, oppression", 2014., dostupno na <https://dailydrum.wordpress.com/2014/07/29/social-justice-prejudicediscriminationandoppression/>

⁹ Max Weber, "The three types of legitimate rule", Berkeley Publications in Society and Institutions, 1958., preveo Hans Gerth.

¹⁰ Prema French i Raven (1959) i Raven (1974).

¹¹ Community workers' co-operative, "Towards standards for quality community work", str.23, dostupno na <http://mrcl.ie/wp-content/uploads/2012/10/Towards-Standards-for-Quality-Community-Work.pdf>

¹² <http://occupylondon.org.uk/about/statements/safer-space-policy/>

LOGOFF 1974-NDDL 2015
SYSTÈME
MÊME COMBAT

DON'T NUKE OUR
CLIMATE
#COP1

KLJUČNE DEFINICIJE

RAVNOPRavnost i PRAVEDNOST

Ravnopravnost je priznavanje da su sva ljudska bića jednako vrijedna, da zaslužuju dostojanstvo, jednak pristup resursima, uključujući znanje i prihode. Dva su različita načina razmišljanja o ravnopravnosti.

Jedan je ravnopravnost pristupa – svima trebaju biti dane jednake mogućnosti. Međutim, ravnopravnost pristupa ne prepoznaće koncept "pravednosti", pri čemu diskriminacija zasnovana na "rasi", etnicitetu, klasi, rodu, invalidnosti i geografiji može onemogućiti društvene skupine u postizanju podjednakih rezultata, čak i kad su im dane jednakne mogućnosti. Koncept pravednosti nastoji ispraviti te probleme pokušavajući ustanoviti mogu li resursi biti pravedno raspodijeljeni među ljudima.

Kako bi se postigla stvarna ravnopravnost, moramo imenovati diskriminaciju i pozabaviti se njome. Moramo djelovati solidarno s diskriminiranim skupinama kako bismo uklonili prepreke jednakom sudjelovanju svih. To često podrazumijeva redistribuciju resursa u organizacijama, zajednicama i društvu kako bismo osigurali jednakе ishode za sve.

RAVNOPRavnost

PRAVEDNOST

RASIZAM

Rasizam je definiran Konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije Ujedinjenih naroda (1969.).

"SVAKO RAZLIKOVANJE, ISKLJUČIVANJE, OGRANIČAVANJE IЛИ DAVANJE PRVENSTVA KOJE SE TEMELJI NA RASI, BOJI, PRECIMA, NACIONALNOM IЛИ ETNIČKOM PORIJEKLU KOJE IMA ZA SVRHU UNIŠTITI IЛИ UGROZITI PRIZNAVANJE, UŽIVANJE IЛИ KORIŠTENJE, POD JEDNAKIM UVJETIMA, PRAVA ČOVJEKA I OSNOVNIH SLOBODA NA POLITIČKOM, EKONOMSKOM, SOCIJALNOM I KULTURNOM POLJU IЛИ NA SVAKOM DRUGOM POLJU JAVNOG ŽIVOTA, SMATRA SE RASNOM DISKRIMINACIJOM."¹

Rasizam ima dva "sastojka": predrasudu i društvenu moć. Predrasuda je (obično negativno) uvjerenje o ljudima zasnovano na stereotipima, dezinformacijama ili krivim prepostavkama. Svi ljudi mogu imati predrasude. Predrasuda postaje rasizam kad joj se pridoda moć - kada osoba ili skupina koja ima predrasude posjeduje moć da drukčije tretira lude protiv kojih gaji predrasude.

Rasizam može biti različitih oblika. Može se manifestirati na prilično izravan način² (na primjer, neonacistički napadi na izbjeglice) ili na rasprostranjeniji način (na primjer kroz organizirane oblike rada koji privilegiraju znanje bijelaca). Osobito zbog povijesnih nepravdi carstva i kontinuiranog iskorištavanja Globalnog juga od Sjevera, i danas postoji kultura bjelačke supremacije. Glavnina društvene moći u rukama je bijelaca, a istovremeno dominiraju i zapadnjačke kulturne norme i načini rada.

RASIZAM & PREDRASUDA DRUŠVENA MOĆ

BJELAČKA PRIVILEGIJANOST

Bjelačka privilegiranost odnosi se na situaciju u kojoj bijeli zapadnjaci nisu zaradili svoje društvene privilegije. Ti automatski, inherentni društveni privilegiji mogu biti socijalni, ekonomski i politički, dok ne-bijelci u istim okolnostima mogu biti u nepovoljnijem položaju.

Bjelačka privilegiranost ponekad može biti teško uočljiva ljudima koji su rođeni s pristupom moći i resursima – ili onima koji imaju korist od bivanja "društveno bijelima". Međutim, ona je vrlo vidljiva obojenima, koji su rođeni s tim privilegijem.

U svom članku "Bjelačka privilegiranost i muška privilegiranost," Peggy McIntosh³ kaže da je bjelačka privilegiranost zapravo "nezarađena moć koja se dodjeljuje sustavno". Poput drugih vrsta privilegiranosti, bjelačka privilegiranost nije nešto što je zarađeno ili postignuto. Umjesto toga, to je nešto što je jednostavno dano onima koji su rođeni u skupini dominantne društvene moći.

KSENOFOBIJA

Oxfordski rječnik engleskoga jezika definira ksenofobiju kao "odbojnost ili predrasuda prema ljudima iz drugih zemalja".⁴ Izvorno riječ ksenofobija potječe od dviju grčkih riječi

1) xénos: što znači 'stranac' i 'gost' i

2) phóbos: što znači 'strah'. U doslovnom smislu, ksenofobija se može shvatiti kao 'strah od stranaca', no obično pojam označava 'mržnju spram stranaca'.

Često je teško razlikovati rasizam i ksenofobiju kao motivaciju ponašanja. Ksenofobija i rasizam ponekad se mogu preklapati i ponekad se preklapaju, ali su međusobno različiti.

Ksenofobija podrazumijeva ponašanje koje se zasniva na ideji da je netko stranac u zajednici ili narodu ili da potječe izvan njih. Rasizam obično uključuje razlikovanje na osnovu fizičkih karakteristika, boje kože, vrste kose, crta lica, itd., što nije uvijek slučaj sa ksenofobnim ponašanjem ili stavovima.

OKOLIŠNI RASIZAM

Okolišni rasizam priznaje kao realnost da se manjinske populacije diljem svijeta - namjerno ili nemajnerno – često suočavaju s najgorim opasnostima zagađenja okoliša kao što su onečišćenje zraka i odlaganje otpada – uključujući toksični otpad.⁵ Studije pokazuju da ne-bijelci imaju veće šanse da žive kraj industrijskih područja, velikih prometnica, rudnika, elektrana i odlagališta. Kako na Sjeveru, tako i na Jugu, ne-bijelci imaju veći postotak bolesti uzrokovanih onečišćenjem zraka, vode i tla.

Također priznaje da je tim zajednicama često uskraćeno pravo na zdrav i kvalitetan životni prostor i sadržaje poput parkova te da imaju najmanje pristupa izvorima i mogućnosti za suprotstavljanje toj nepravdi.

SEKSIZAM

Seksizam je istovremeno diskriminacija koja se temelji na spolu i na stavovima, stereotipima kao i na elementima kulture koji promoviraju tu diskriminaciju. S obzirom na povjesno kontinuiranu neravnotežu moći, gdje su muškarci kao klasa privilegirani u odnosu na žene kao klasu (vidi dolje: muška privilegiranost) važan, ali često zanemarivan dio pojma je to da je seksizam predrasuda plus moć.

Na temelju toga feministi odbacuju stanovište da se žene mogu seksistički odnositi spram muškaraca budući da ženama nedostaje institucionalna moć koju imaju muškarci.

Međutim, to ne znači da su ženske predrasude spram muškaraca prihvatljive. I muškarci su bez sumnje pogodeni seksizmom, ali zbog svoje privilegiranosti ne doživljavaju ga na isti način kao žene; ta razlika u iskustvu prepoznata je kroz razlikovanje seksizma u odnosu na predrasude na temelju spola.

Nadalje, uz onu najpopularniju mainstream vrstu seksizma koja se smatra neprijateljskom, postoje različite vrste seksizma. Primjerice, benevolentni seksizam vrlo je raširen, ali često nije prepoznat kao takav. Također postoji nemajnerni seksizam koji je neizbjježna pojava ako uzmemo u obzir ljudsku prirodu – vrlo često kada nešto nismo iskusili iz prve ruke, možemo prepostaviti nešto što nije točno. Ipak, iako namjera nije u potpunosti nevažna, također se ne bi smjela koristiti kao izgovor da se ne preispita vlastito ponašanje.

Na kraju, važno je zapamtiti da je seksizam definiran rezultatom, a ne namjerom, te kad su ljudi prozvani zbog seksističke izjave, ne radi se o kritici njihove namjere ili karaktera, već priopćene poruke.

MUŠKA PRIVILEGIJANOST

Muška privilegiranost je koncept kojim se ispituju društvene, ekonomske i političke prednosti ili prava koji su dostupni muškarcima isključivo na osnovi njihova spola (npr. – u okviru jezika uporaba imenica muškog roda koje se odnose na oba spola; preferiranje sinova u nekim kulturama). Muškarčev pristup tim beneficijama također može ovisiti o drugim karakteristikama poput rase, seksualne orientacije i društvene klase. Tendencija da se koristi namjera, a ne rezultat kako bi se izmjerilo je li nešto uvredljivo ili neprikladno (a time i seksističko) vezana je uz mušku privilegiranost na način da se seksističke prakse smatra normalnim. Muška privilegiranost često se u okviru feminističkog pokreta ispituje usporedo s konceptom patrijarhata, dok brojni aktivisti za zaštitu muških prava negiraju postojanje muške privilegiranosti i patrijarhata u modernom zapadnom društvu.⁷

ABILIZAM

Abilizam je vrsta strukturalne opresije, diskriminacije i predrasuda prema fizički hendikepiranim osobama ili osobama drugčijih mogućnosti. Za razliku od drugih vrsta opresije (rasizam, seksizam itd.) abilizam je ponekad nevidljiv, budući da je manje povezani s mržnjom prema ljudima s invalidnošću, a više s prepostavkama o statusu "normalnih" mogućnosti.⁸ Abilizam je nadalje mješavina faktora poput spola, queer-nosti, rase, klase, dobi i kolonijalizma, među ostalim opresijama. Ovo mora biti dijelom svake konverzacije koja se tiče interseksionalnosti – a ipak, čak ni u prostorima društvene pravde, često nije tako.⁹

KLASIZAM

Klasizam je predrasuda prema ljudima zasnovana na njihovom društveno-ekonomskom statusu ili percepciji njihove društvene klase. Klasizam se može opisati kao "sustavna opresija podređenih klasnih skupina društva s ciljem napredovanja i jačanja dominantnih društvenih skupina". Riječ je o sustavnom pripisivanju karakteristika vrijednosti i sposobnosti na osnovu društvene klase.¹⁰

HOMOFOBIA

Krovni pojam za niz različitih negativnih uvjerenja (npr., strah, ljutnja, netolerantnost, zamjeranje, nevidljivost tj. ignoriranje ili neugoda) koje netko može osjećati prema članovima LGBTQ zajednice. Pojam također podrazumijeva strah, gađenje ili odbojnog zbog toga što se osobu percipira kao LGBTQ. U prošrenom smislu pojam također uključuje biseksualne i transrodne osobe; međutim, pojmovi bifobija i transfobija koriste se kako bi se naglasile specifične predrasude prema pojedincima koji pripadaju biseksualnim ili transrodnim zajednicama.¹¹

TRANSFOBIJA

Služba krunskog tužiteljstva transfobiju definira kao:

'STRAH ODILI AVERZIJA USMJERENA PREMA TRANS OSOBAMA,ILI STRAH ODILI AVERZIJA ZASNOVANA NA PERCEPCIJI NJIHOVA NAČINA ŽIVOTA, KULTURE ILIKarakteristika, bez obzira na to vodi li određena trans osoba takav način života ili je obilježavaju određene karakteristike. Averzija ne mora biti jednako snažna kao mržnja. Dovoljno je da ljudi nešto čine ili se suzdržavaju od činjenja jer im se na svjđaju trans osobe.'¹²

Poput svih predrasuda, transfobija se zasniva na pogrešnim predodžbama i negativnim stereotipima o skupini ljudi (u ovom slučaju o trans zajednicama ili onima koji se percipiraju kao trans) koje se koriste kako bi se "opravdala" diskriminacija, šikaniranje te čak i zločini iz mržnje. Transfobija (ili rjeđe trans*-predrasuda) niz je antagonističkih stavova i osjećaja protiv transseksualnosti i transseksualnih ili transrodnih osoba, zasnovana na izražavanju njihova unutarnjeg rodnog identiteta.

Istraživači opisuju transfobiju kao emocionalno gađenje, strah, ljutnju ili nelagodu koja se osjeća ili izražava spram osoba koji ne odgovaraju rodnim očekivanjima društva, te kažu iako je slična homofobiji, rasizmu i seksizmu, takvi se stavovi općenito sve češće smatraju neprihvatljivima u modernom društvu, dok neki pojedinci i dalje zadržavaju transfobne poglede bez straha od cenzure.

Transfeministička teoretičarka i autorica Julia Serano (2007.) u svojoj knjizi *Whipping Girl* objašnjava da je transfobija ukorijenjena u seksizmu. Korijene transfobije i homofobije pronalazi u onome što naziva "opozicijski seksizam", uvjerenju da su muško i žensko "rigidne, međusobno isključive kategorije, od kojih svaka posjeduje jedinstven i nepreklapajući niz atributa, sklonosti, sposobnosti i želja". Serano suprotstavlja opozicijski seksizam "tradicionalnom seksizmu", uvjerenju da je muško i muževnost superiorno u odnosu na žensko i ženstvenost. Nadalje, piše da je transfobija potaknuta nesigurnošću koju ljudi imaju u vezi roda i rodnih normi.

CISRODNA PRIVILEGIJANOST

Pojam cisrodnost odnosi se na osobu čiji osjećaj rodnog identiteta odgovara rodu i spolu stičenom pri rođenju, te shodno tome, kad rod osobe odgovara percepciji njegova roda od drugih.

Dok se cisrodnost odnosi na nekoga čiji se rod i spol naizgled poklapaju, cisrodnost privilegiranost ukazuje na to da poklapanje percepcije o rodu i spolu isključuje potrebu suočavanja ili razmišljanja o temama kojima se oni koji nisu cisrodnost privilegirani moraju suočavati, često i svakodnevno. No, vrijedi istaknuti kako su brojne gay, biseksualne ili lezbijke osobe cis privilegirane stoga to nije nešto odjeljuje granice seksualne orientacije.¹³

BJELAČKA SUPREMACIJA

Oxfordski rječnik engleskoga jezika bjelačku supremaciju definira kao "uvjerenje da su bijeli superiori ljudima svih drugih rasa, posebno crnoj rasi, te bi stoga trebali dominirati društvom". Ovaj pojam može se također odnositi na privilegiranost koja se sastoji u tome da „društveno bijeli“ imaju koristi od političkog ili društveno-ekonomskog sustava u odnosu na ljudе druge boje koje te pripadnike različitih etničkih skupina, i na pojedinačnoj i na kolektivnoj razini.¹⁴ Bjelačka supremacija postoji u svakome i može biti teško uhvatiti se s njome u koštač jer su ljudi skloni tome da ne preuzimaju odgovornost.¹⁵ Održavaju je „društveno bijeli“, svjesno ili nesvjesno, a jača se obrascima jezika, misli, simbolizma, humoru itd. i prisutna je u svim područjima društva (ekonomiji, obrazovanju, medijima, pravu, politici, religiji itd.).¹⁶

KAPITALIZAM/ NEOLIBERALIZAM

Kapitalizam je sustav koji karakterizira akumulacija profita putem privatnog vlasništva. Definicija koju daje Oxfordski rječnik je: „gospodarski i politički sustav u kojem su trgovina i industrija neke zemlje uglavnom pod kontrolom privatnih vlasnika koji ostvaruju profit, a ne pod kontrolom države“. Sam kapitalizam izgrađen je na kolonijalizmu, koji je povijesno opravdavan rasističkim doktrinama i praksama. Kapitalizam je također izgrađen na rođnoj podjeli rada. Neke od njegovih ključnih sastavnica su konzumerizam, ekonomska i politička dominacija. S obzirom na to da je kapitalizam najrašireniji gospodarski sustav na svijetu, on može poprimiti različite oblike, u kojima je tržište više ili manje regulirano. U tom smislu, neoliberalizam je liberalna doktrina koja favorizira kapitalizam slobodnog tržišta. Neoliberalizam se često koristi da bi se opisale ekonomske i društvene prakse koje preferiraju privatizaciju javnih usluga kao što su vodoopskrba, energetika, zdravstvo, obrazovanje itd.

¹ <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/discrimination/>

² <https://changefromwithin.org/2012/04/12/talking-about-race-racism/>

³ <https://www.deanza.edu/faculty/lewisjulie/White%20Privilege%20Unpacking%20the%20Invisible%20Knapsack.pdf>

⁴ <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/xenophobia/>

⁵ Smelser, N.J. and Baltes, P.B. (eds.) 2001. International Encyclopaedia of the Social and Behavioural Sciences. Elsevier. Oxford Science Ltd.

⁶ <http://bluelectic.tumblr.com/post/110641361247/metasnail-environmental-racism-refers-to-the>

⁷ <https://finallyfeminismi.wordpress.com/2007/10/19/sexism-definition/>

⁸ <http://study.com/academy/lesson/ableism-definition-examples.html>

⁹ <http://everydayfeminism.com/2016/09/social-justice-activism-ableist/>

¹⁰ <http://www.classism.org/about-class/what-is-classism/>

¹¹ <http://itspronouncedmetrosexual.com/2013/01/a-comprehensive-list-of-lgbtq-term-definitions/#sthash.UDgk08sr.nWMQqZLdpbs>

¹² <http://www.carez.com/causes/got-privilege-what-is-cisgender-privilege-and-why-does-it-matter.html>

¹³ http://www.cps.gov.uk/legal/1_to_k/homophobic_and_transphobic_hate_crime/

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/White_supremacy

¹⁵ <http://www.tnponline.org/2013/05/03/white-supremacy-studies/>

¹⁶ <http://www.assatahakur.org/forum/breaking-down-understanding-our-enemies/6451-functional-definition-racism-%3D-white-supremacy.html>

POPIS IZVORA

OPĆENITO

Strip za lakše razumijevanje privilegiranosti
<http://www.robot-hugs.com/privilege/>
Neil Degrasse Tyson: Zašto u znanosti nema više žena? (video)
<https://www.youtube.com/watch?v=z7ihNLEDiU&feature=kp>
Facing climate change through justice and intersectionality
<http://350.org/facing-climate-change-through-justice-and-intersectionality/>
Video - Audre Lorde: 'There is no hierarchy between oppressions'
<https://www.youtube.com/watch?v=i1pNsLsHsfs>
What is white/male privilege
<https://www.youtube.com/watch?v=Sdjra2Jy9UQ>
Video - Sometimes you're a caterpillar
<https://www.youtube.com/watch?v=hRiWgx4sHGg>
Division, not consensus, might be key to fighting climate change
http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/may/05/division-in-equality-key-fighting-climate-change?CMP=share_btn_tw
Unpacking the invisible knapsack of privilege
<https://www.deanza.edu/faculty/lewisjulie/White%20Priviledge%20Unpacking%20the%20Invisible%20Knapsack.pdf>
White privilege and male privilege: A Personal Account of Coming to See Correspondences Through Work in Women's Studies
<http://www.collegeart.org/pdf/diversity/white-privilege-and-male-privilege.pdf>
Use and abuse of power, leadership and diversity
<http://www.simulationtrainingsystems.com/schools-and-charities/ducts/starpower/>
Video - Kimberlé Crenshaw, the urgency of intersectionality
https://www.ted.com/talks/kimberle_crenshaw_the_urgency_of_intersectionality?utm_source=twitter.com&utm_medium=social&utm_campaign=tedsspread
Strip o privilegiranosti
<http://www.upworthy.com/a-short-comic-gives-the-simplest-most-perfect-explanation-of-privilege-ive-ever-seen>
Jean Lau Chin, The Psychology of Prejudice and Discrimination: Disability, religion, physique, and other traits. Vol. 4, 2004.
Oppression and Privilege: two sides of the same coin
<http://www.dianegoodman.com/PrivilegeandOppression>
Difference between individual prejudice and systemic oppression
<https://martinezrenuncio.wordpress.com/2012/09/28/difference-between-individual-prejudice-and-systemic-oppression/>
Introduction to Social Work and Social Welfare: Empowering People, Charles Zastrow, 2010.
Social justice: Prejudice, discrimination, oppression
<https://dailymdrum.wordpress.com/2014/07/29/social-justice-prejudiced-is-crimination/oppression/>
Towards standards for quality community work
<http://mrci.ie/wp-content/uploads/2012/10/Towards-Standards-for-Quality-Community-Work.pdf>

ALATI I IZVORI

Power Flower
http://www.msvu.ca/site/media/msvu/Documents/POWER_flower.pdf
Boor - Education for change
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED336628.pdf>
Training for change
https://www.trainingforchange.org/sites/default/files/Diversity%20Webscience_0.pdf
Resource list - NEON
<http://neweconomyorganisers.org/resources/>

PRIVILEGIRANOST I AKTIVIZAM

Dealing with icky meetings where males largely talk to other males present
<http://platformlondon.org/2013/03/22/those-icky-meetings-where-males-largely-talk-to-the-other-males-present/>
Talking privilege amongst progressives
<http://www.morelikepeople.org/talking-privilege-amongst-progressives/>
Power and privilege: a handbook for political organisers
<https://theedgefund.files.wordpress.com/2013/04/neon-power-and-privilege-intro-guide.pdf>

On posh white blokes in NGOs
<http://www.opendemocracy.net/ourkingdom/guppi-bola/on-posh-white-blukes-in-ngos>
Kako okolišni pokreti isključuju obojene
<http://grist.org/climate-energy/are-there-two-different-versions-of-environmentalism-one-white-one-black/#.U9o64xgHVUM.twitter>
Three ways to take the environmental movement out of its white middle-class ghetto
<http://www.opendemocracy.net/ourkingdom/jannat-hossain-shilpa-shah/three-ways-to-take-environmental-movement-out-of-its-white-middle-class-ghetto>
Francuski - Domination masculine dans le militantisme
<https://sociologies.revues.org/5116>
Safer space policy
<http://occupylondon.org.uk/about/statements/safer-space-policy/>

BJELAČKA PRIVILEGIRANOST

7 Actual Facts That Prove White Privilege Exists in America
https://mic.com/articles/89653/7-actual-facts-that-prove-white-privilege-exists-in-america?utm_source=fbpartners#.u4g81ZTbD
#SayHerName: why Kimberlé Crenshaw is fighting for forgotten women
<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2016/may/30/sayhername-why-kimberle-crenshaw-is-fighting-for-forgotten-women>
Understanding white privilege
<http://www.cpt.org/files/Undoing%20Racism%20-%20Understanding%20White%20Privilege%20-%20Kendall.pdf>
Teaching tolerance: on racism and white privilege
<http://www.tolerance.org/article/racism-and-white-privilege>
Neo Colonialism, the Last Stage of imperialism - Kwame Nkrumah, 1965.
<https://www.marxists.org/subject/africa/nkrumah/neo-colonialism/introduction.htm>

ROD

Feminism 101 blog
<https://finallyfeminism101.wordpress.com/2007/10/19/sexism-definition/>
Web stranica - Everyday Feminism
<http://everydayfeminism.com/2016/02/130-examples-cis-privilege/>
160+ examples of male privilege
http://everydayfeminism.com/2016/02/160-examples-of-male-privilege/?utm_content=bufferf26c8&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer
The "Not all men" argument
<https://www.theodysseyonline.com/the-not-all-men-argument>
Video - Chimamanda Ngozi Adichie: "We should all be feminists"
https://www.youtube.com/watch?v=hg3umXU_qWc&feature=youtu.be
Violence against women is a men's issue (video)
https://www.ted.com/talks/jackson_katz_violence_against_women_it_s_a_men_s_issue
What movies teach us about masculinity (video)
<https://www.youtube.com/watch?v=ueOqYebVhtc>
Video - What's the difference between sex and gender?
<https://www.youtube.com/watch?v=8kX5VNmat7Q>
How slutshaming becomes victim-blaming
<https://www.youtube.com/watch?v=l13h8fvz-BM>
Video - On intersectionality in feminism
<https://www.youtube.com/watch?v=FgK3NFvGp58>
Video - The Bechdel test
<https://www.youtube.com/watch?v=bLF6sAAMb4s>
Video - Laverne Cox on bullying and being a trans woman of colour
<https://www.youtube.com/watch?v=7zwy5PEEa6U>

FEMINIZAM I OKOLIŠ

How young feminists are tackling climate change
http://www.huffingtonpost.com/maria-alejandra-rodriguez-acha/how-young-feminists-climate-justice_b_9369338.html?section=impact
Rodno uvjetovani napadi na braniteljice ljudskih prava
<https://www.frontlinedefenders.org/en/statement-report/fighting-while-female-gendered-attacks-women-human-rights-defenders>
Indigenous Women: Never Idle
<http://thefeministwire.com/2013/06/indigenous-feminisms-walia/>
Indigenous women are on the frontlines of climate change: where is the coverage?
<http://grist.org/climate-energy/indigenous-women-are-on-the-front-lines-of-climate-change-where-is-the-media-coverage/>

KOLONIJALIZAM

Video - Aura Bogado o kolonijalizmu i klimatskim promjenama
<https://www.youtube.com/watch?v=VB2TQqqMWkI>
Environmentalism's racist history
<http://www.newyorker.com/news/news-desk/environmentalisms-racist-history>
The colonial origins of conservation: the disturbing history between national parks
<http://www.truth-out.org/opinion/item/32487-the-colonial-origins-of-conservation-the-disturbing-history-behind-us-national-parks>
Missing from the Paris agreement: the Pentagon's monstrous carbon footprint
http://www.theecologist.org/News/news_analysis/2986576/missing_from_the_paris_agreement_the_pentagons_monstrous_carbon_footprint.html
We are living in a world of climate apartheid
<http://www.livemint.com/Politics/ZH6StdhV59YogF3VKtBxCI/We-are-living-in-a-world-of-climate-apartheid-Kumi-Naidoo.html>

OKOLIŠNI RASIZAM

Definiranje okolišnog rasizma
<http://blueklectic.tumblr.com/post/110641361247/theintellectualbadassgirl-environmental-racism>
The sad sickening truth between South LA's oil wells
<http://grist.org/cities/the-sad-sickening-truth-about-south-l-a-s-oil-wells/>
Video - What do racism and poverty have to do with climate change?
<http://grist.org/cities/what-do-racism-and-poverty-have-to-do-with-pollution-and-climate-change/>
Where birds are revered more than people
<http://www.cc.com/video-clips/rqgnz4/the-daily-show-with-jon-stewart-bird-like-me>
'Dumping in Dixie' Turns 25 as Racial Inequality Continues to Deepen
http://www.opednews.com/articles/Dumping-in-Dixie-Turns-2-by-Rober-t-Bullard-African-Americans_Civil-Rights_Environment_Environmentalism-150905-372.html
Katrina: Where Black Lives Matter Began
http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/2015/08/hurricane_katrina_10th_anniversary_how_the_black_lives_matter_movement_was.html?wpsrc=sh_all_dt_tw_top
Hurricane Katrina proved that if black lives matter, so must climate justice
http://www.theguardian.com/us-news/commentisfree/2015/aug/24/hurricane-katrina-black-lives-matter-climate-justice?CMP=share_btn_tw
Kako klimatske promjene nerazmjerno pogadaju Afroamerikance
<http://thegrio.com/2013/06/18/does-climate-change-disproportionately-do-harm-to-african-americans/>
The whitewashing of environmentalism
<http://grist.org/climate-energy/the-whitewashing-of-the-environmental-movement/>

RASA

Why the climate movement must stand with Ferguson
<http://350.org/how-racial-justice-is-integral-to-confronting-climate-crisis/>
Video - Why racism isn't "just" comedy
<https://www.youtube.com/watch?v=Bq8rMUQVEnI>
Video - Aamer Rahman o "obrnutom rasizmu"
<https://www.youtube.com/watch?v=DO-GM1ObW3s>
Video - Just stop talking about race!
<https://www.youtube.com/watch?v=UO1PcovTk90>
18 things white people should know before talking about race
http://www.thefriskys.com/2014-06-12/18-things-white-people-should-know-before-discussing-racism/?utm_content=buffer2d7c5&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer
Video - The N-word "double standard"
https://www.youtube.com/watch?v=_LK-j8ZED44
Obrnuti rasizam i ostali raskrinkani mitovi
<http://wocinsolidarity.tumblr.com/post/53341129027/and-even-a-bonus-slide-for-any-remaining-queries>
Video - Being colourblind and "equity"
<https://www.youtube.com/watch?v=iowrOauxXj8>

KULTURNA APROPIJACIJA

The difference between cultural exchange and cultural appropriation
<http://everydayfeminism.com/2013/09/cultural-exchange-and-cultural-appropriation/>
My culture is not a trend
<http://mycultureisnotatrend.tumblr.com/>
9 ways cultural appropriation is harmful
<http://everydayfeminism.com/2015/06/cultural-appropriation-wrong/>
Video: Amandla Stenberg: "Don't cash crop on my cornrows"
https://www.youtube.com/watch?v=O1KJRRSB_XA
7 reasons why white people should not wear black hairstyles
<http://everydayfeminism.com/2015/07/white-people-black-hairstyles/>

EKONOMSKA PRAVDA

Michigan's Water Wars: Nestlé Pumps Millions of Gallons for Free While Flint Pays for Poisoned Water
http://www.democracynow.org/2016/2/17/michigans_water_wars_nestle_pumps_millions
Problem energetskog siromaštva
<http://www.theguardian.com/society/2015/oct/27/fuel-poverty-crisis-fined-insulation-energy-efficiency>
New UN report finds almost no industry profitable if environmental costs were included
<http://www.exposingtruth.com/new-un-report-finds-almost-no-industry-profitable-if-environmental-costs-were-included/>
Amidst historic drought, Wal-Mart continues to profit by bottling Sacramento tap water
<http://www.dailykos.com/story/2015/05/11/1383988/-Amidst-historic-drought-Wal-Mart-continues-to-profit-by-bottling-Sacramento-tap-water>
Just 90 companies caused two-thirds of man-made global warming emissions
<http://www.theguardian.com/environment/2013/nov/20/90-companies-man-made-global-warming-emissions-climate-change>
On a plate - A short story on privilege
<http://www.vagabomb.com/This-Comic-Will-Forever-Change-the-Way-You-Look-at-Privilege/>

ABILIZAM

Where disability meets climate change
http://www.bbc.co.uk/ouch/features/where_disability_meets_climate_change.shtml
6 Forms of Ableism We Need to Retire Immediately
<http://mic.com/articles/121653/6-forms-of-ableism-we-need-to-retire-immediately#.oG2mSHCoU>
10 reasons to give up ableist language
http://www.huffingtonpost.com/rachel-cohenrottenberg/doing-social-justice-thou_b_5476271.html
Nothing about Us Without Us: Disability Oppression and Empowerment by James I. Charlton

BITI SAVEZNIK

8 ways not to be an ally
<http://www.blackgirldangerous.org/2013/06/20136178-ways-not-to-be-an-ally/><

**YOUNG
Friends of
the Earth
Europe**

WWW.FOEEUROPE.ORG/YFOEE
YOUNGFOE@FOEEUROPE.ORG